JEWISH FOLK SONGS
—RUTH RUBIN

דאָס אידישע

פאָלקס-ליד

מאַטעריאַלן פֿאַר אָוונטן
צוגעגרייט פון ~
רוט רובין

ארויסגעגעבן פון דער נאציאנאלער שול און קולטור קאמיסיע
פון דעם אידישן פראטערנאלן פאלקס אָרדן, א.א.א.

דאָס ייִדישע פּאָלקסליד

קאָנספּעקט פון רבקה ר. רובין

כדי צו פארשטיין די קולטור פון א פּאָלק, דארף מען פּאַרשן זיין געשיכטע. בפרט נאָך דאָס ייִדישע פּאָלק, וואָס האָט ספּעציפישע פּראָבלעמען און זיין אייגנארטיקן אנטוויקלונג גאנג. א חוץ דעם, זיינען די קולטורן פון די ייִדישע יסודים פון דער וועלט - פארשידענע, און אין משך פון די דורות האָט זיך אָפּגעזעצט ניט איין קולטור, נאר עטלעכע קולטורן. (ווי צ.ב.ש. די אריענטאליש-ייִדישע קולטור, די שכאנישׂ-ייִדישע קולטור, די מזרח-אייראָפּאישׂ-ייִדישע קולטור). די קולטורן שטעלן צוזאמען דעם קאָלעקטיוון קולטורעלן אוצר פון גאנצן ייִדישן פּאָלק.

פון דעם שטאמט דאָס געזאנג פון ייִדישן פּאָלק - וואָס קען פארגליכן ווערן צו א פילפאַטיקן טעפּיק, וואָס האָט זיך געוואָבט דורך טויזנטער יאָר.

די ירושה פון ייִדישן פּאָלקס געזאנג גרייכט צו אונדז דורך טויזנטער יאָר פון די לוחמים אין בית המקדש, ביז די חסידישע רביים און ייִדישע-וועלטלעכע לידער פון מזרח אייראָפּע אין 19טן יאָרהונדערט, ביז די ערשטע ארבעטער לידער אין מזרח אייראָפּע און אין אמעריקע.

אין ייִדישן פּאָלקסליד אויסצודרוקן דארף מען אריינרעכענען די פּאָלקס-לידער פון די אריענטאליש ייִדן (חימנער, ספרדים, פערסיער, דאגעסטאנער, בבליש, מאראקאנער); די לידער אין לאדינא (א שפּאניש-ייִדישער דיאלעקט); די צאלריכע פיוטים (נגונים פון דער שפּאניש-ייִדישער ליטורגיע; די מערב און מזרח אייראָפּעאישע פּאָלקסלידער, און די אן א שיעור ניסחאות פון רעליגיעזן ליד.

אין 20טן יאָרהונדערט קומען צו די מוטיקע לידער פון דעם מאָדערנעם ארץ ישראל און די פרייקע לידער פון מאָזעס-פּארבאנד. א גאנצע סעריע לידער זיינען אויך אויפגעקומען פון דעם פּיין-און-אומקום פּעריאָד אונטער די נאצים אין מזרח אייראָפּע.

איצט זיינען מיר אבער הויפּטזאכלעך פּראָבלעמירט אין דעם היסטאָרישן יונגסטן פּראָדוקט פון ייִדישער געזאנג - דאָס מזרח-אייראָפּעאישע פּאָלקסליד, דאָס פּאָלקסליד אין דער ייִדישער שפּראך, וואָס איז אנטשטאנען אין דער צוויטער העלפט פון 19טן יאָרהונדערט.

פארשידן און פילפאַרביק איז דאָס ייִדישע פּאָלקסליד. עס שליסט אין דאָס נאָאיוע ליד פון א פארליבט דינסטמיידל אין רומעניע, אדער דאָס טרויעריגע ליד פון א ניטאָרין אין ליטע; דאָס געזאנג פון אן אינזאמען ישובה בחור אין גאליציע אדער דאָס פארשטיט ליד פון א גנב פון דער וואַרשעווער אונטערוועלט. עס נעמט אין זיך אריין די חתונה לידער פון וויסרוסלאנד און אוקראינע און די לידער פון ארבעטער-געזעלן פון אדעס; וויגלידער, קינדער-לידער, חומאָריסטישע און סאטיריש לידער, און די לידער פון מוטיקע ייִדישע רעוואָלוציאָנערן פון פּאריש רוסלאנד. עס אנטהאלט די זמירות פון שבתדיקן טיש, די טאנץ און טרינק-לידער, די יום-טוב לידער. עס שליסט אין די לידער פון די חסידים, מתנגדים, משכילים, אפיקורסים, בחנים, און אויך די לידער פון גאָלדן-זינגער און בעטלער; די טעאטער-לידער און געמישט-שפּראכיקע לידער, פאלדאטסקע לידער און לידער פון איבערוואנדערונג.

דאָס ייִדישע פֿאָלקסליד האָט זיך אנטוויקלט אין פוילן און ליטע פון 19־טן יאָר הונדערט. זינגע שפּזרן קען מען אָבער געפֿינען אין דייטשלאנד פון 16־טן יאָר הונדערט. רעכט צעבליט האָט עס זיך אין דעם צארישן תחום המושב וואו די מערהייט פון דער ייִדישער באפֿעלקערונג (א חוץ א גאָר דינעם אָפּבערשיכט) האָט געלעבט אין דער טיפֿסטער אָרעמקייט. געלעבט האָבן די ייִדן אממערמטנס אין שטעטלעך און דערפֿער, קולטורעל איזאָליִרט פון דער דרויסענדיקער וועלט, אונטערדריקט עקאָנאָמיש, סאָציאל און פֿאָליטיש. די מאַסע פון דער באפֿעלקערונג איז באשטאנען פון האנטווערקער און קליינע געשעפטלייט, וועלבע האָבן געפֿירט א לעבן פון שוידערלעכער דחקות און דערנידערונג.

די ייִדישע פֿאָלקסלידער צייכענען זיך אויס מיט זייער בויגעוודיקער מעלאָדיקייט און ריינער פֿאָלקס־שפּראָך. זיי זינען מערסטנס קורץ, דירעקט און אינטענסיוו. זיי גיבן אונדז א לעבעדיק בילד פון דעם גרעסטן ייִדישן שוב אין אירָאפּע, שטימונגען, קאמפן און האָפענונגען פון דעם גרעסטן ייִדישן יסוב אין אירָאפּע.

אין אמעריקע, וואו, צוזאמען מיט די הונדערטער־טויזנטער מזרח־אירָאפּאישע ייִדן, האָט זיך אויך אריבערגעטראָגן זייער קולטור, האָט זיך וויטער אנטוויקלט די ייִדישע קולטור אף אייגענע און נייע יסודות. עס האָט זיך צעבליט א ייִדישע ליטעראטור, א פרעסע. עס האָבן זיך געשאפן וועלטלעכע קינדער־שולן, ארבעטער־פאראיינען, פֿאָלקס־כאָרן, לאנדסמאנשאפטן. דער רוקן־בין פון דעם נייעם קולטורעלן אויפבוי איז געווען דער ארבעטנדיקער עלעמענט פון די נייע אמעריקאנער ביַרגער. די גרופע ארבעטער פֿאָטן און שרייבער פון סוף 19־טן יאָר הונדערט האָבן ניט נאָר גענאָמען, נאָר דירעקט בייגעשטייערט צו דעם קולטורעלן לעבן פון די מזרח אירָאפּאישע ייִדן. דער אויסטויש שפּיגלט זיך אויך אָפּ אין ייִדישן פֿאָלקס־ליד.

ליבע לידער: דאָס ארט לעבן אין דעם צארישן תחום המושב פון 19־טן יאָר הונדערט האָט ניט דערלויבט דעם ייִדישן בחור און דאָס ייִדישע מיידל צו זיגגען און אפּילו צו טראכטן וועגן ליבע. דאָס פּאָדאלע פּירעכץ, וואָס האָט געגעבן עלטערן פון קינדער די פולסטע השגחה איבער זיי, האָט זיך באנוצט מיט שרכנים, כדי צו באזיגן די קינדער מיטן געהערגזיוג. יחזם, נדן, עשירות (געלט איז די וועלט"), לומדות ("תורה איז די בעסטע סחורה") האָבן געשפּילט די הויפּט ראָל באָם שליחן א שידוך.

דער רעזולטאט איז געווען, א טיפּ ליבע ליד, וואָס האָט אממערמטנס אויסגעדריקט טרויער, אומבאהאלפנקייט, בענקענישׂ, האָפענונגסלאזיקייט. אָפּט איז דער טעקסט נאאיוו און אומדערפּאָרן, אָבער די מעלאָדיע האָרציק און "פּאָרליבט". (זי צ.ב.ש. דאָס ליד "אוי דאָרטן, דאָרטן איבער'ן וואסער"). "די וואויגערעכט רעפּרעסיעס, די אוממענטשלעכע מיליטעריש געזעצן, דאָס כסדר־דיקע זוכענישׂ פון חיונה האָבן פּאראורזאכט די צעשיידונג פון געליבטע, פון יונגע פּאָרפּאָלקן. דאָס האָט געשאפן לידער פון בענקענישׂ, פון אומטרייער ליבע, פון ניט אויסגעשפּילטער" ליבע. נאָך די 70־ער יאָרן, ווען פּרויען זינען געווארן פּאָליִטיש אקטיוו, האָבן די נייטאריסטן פּאָרפּאכט א סך ליבע לידער. זיי האָבן זיך באקלאָגט וואָס זיי דארפן ארבעטן "בא דעם גענ" און האָבן זיך אויסגעקוקט דעם אויגן נאָך "דעם שיינעם" וואָס וועט קומען און זיי באפרייען פון דער שווערער האָרעוואנע (צ.ב.ש. "טאָג אזוי וי נאכט").

עס זינען אָבער אויך געשאפן געווארן פרייליכע, שפילעוודיגע ליבע לידער, וואָס פּארמאָגן א וועלט מיט אידעלישן חן. אזא ליד איז "זיץ איך מיר אפן בענקעלע."

לידער פון ארבעט: די ערשטע לידער פון ארבעט זינען פּארפאכט געווארן פון די זעלבסטשטענדיקע האנטווערקער, די "טנ"דערלעך", די "שוסטערלעך", די "בלעכערלעך." די לידער זינען אויפגעקומען טייל גלייכצייטיק און טיילמאל "אבידל שפּעטער פון די "דלות לידער". ("בולבעס" "דירה געלט," אף ברי" זינען גוטע בישפילן פון "דלות־לידער"). צוגעפאכט צו "פּרייליכע נגונים, דערציילן די ערשטע ארבעט לידער וועגן די לאנגע, שווערע ארבעטס־

טעג, די שרעקלעך־קל״נע שכירות פון דעם דורכשניטלעכן זעלבסטשטענדיקן האנט־ווערקער פון ״ענער צ״ט. די טעקסטן, פארקערט, זיינען ווי״ט פון פרי״לעבע. זי״ זיינען ערנסט און אפט מאטיריש.

שפעטער, ווען גרופעם „געזעלן״ פלעגן ארבעטן אונטער איין דאך צוזאמען מיט׳ן בעלהבית, הויבט זיך אן צו הערן דער ערשטער, כאטש אומבאהאלפענער טאן פון פראטעסט. נאך שפעטער, ווען דער בעלהבית ווייזט זיך בלויז זעלטן, הערט זיך דער ביטערער טאן פון עקספלואטירטן ארבעטער. (צ.ב.ש. „אינדרוסן ג״ט א דראב׳נקער וועג״). איין די 80־ער און 90־ער, אונטער דעם „אינפלום פון דער רוסישער ארבעטער באוועגונג, הערט זיך שוין א קלארער טאן אין די ארבעטער פאלקסלידער. די לידער זיינען שוין ווי״ט פון די ערשטע נאיוויע „לידער פון דלות און ארבעט,״ און זי״ הערט זיך, סיי אין טאן, סיי אין טעקסט, דער שארפער באוואוסטזיניגער אינפלום פון דעם פאליטיש־ארגאניזירטן ארבעטער.

דאס ליד „אט אזוי נייט א שנידער״ איז אן אינטערעסאנט ליד. דער ערשטער סטראף געהערט צו דעם פריאד פון די האנטווערקער; דער צווייטער סטראף, צו דעם קאמף פאר א 10־שעה־יגן טאג. אין דער דריטער סטראף לאזט וונדז וויסן, אז א דאנק דער „סטרוקציע״ (ווייזט אויס, א סטריק, אדער „סטאפעדזש״), האט מען דעם קאמף געווונען.

ארבעטער און רעוואלוציאנערע לידער:

א גרופע ארבעטער פאלגט דא אין אמעריקע, צום מזרח פון 19־טן יאר הונדערט האט אויסגעאיבט א שטארקן אינפלום אויף דעם ״דישן ארבעטער פאלקסליד פון מזרח איראפע. צו די פאלמען פון מארים ווינטשעווסקי, י. באוושאוער, דוד עדלשטאט האט דאס פאלק פארפאסט מעלאדיעם און זי״ געזונגען מיט פייער און ברען, בי״ מיטינגען, צום טאקט פון מאשן מארשן, דעמאנסטראציעם, און בא די צוזאמענשטויסן מיט די צאריסטע קאזאקן און פאליצי״. זי״ זיינען אויף אזויפיל אינגעוואבט געווארן אין פאלק, אז מען קען זי״ אנרופן האלבע פאלקס־לידער.

דער פריאד פון קאמף מיט׳ן צאריזם איז בולט פארצייכנט אין א גאנצער רי״ פאלקסלידער פון טורמע, פארשיקונג קיין סיביר, דער טויט פון א חבר, און אפילו אין די וויגלידער פון ״ענער צ״ט. אזא וויגליד איז ״שלאף מיין קינד־שלאף כסדר.״

וויגלידער:

פון די עלטסטע ״דישע פאלקסלידער פון מזרח איראפע זיינען די וויגלידער. די האפענונגען פון דער ״דישער מאמע פאר איר קינד שפיגלען זיך אפ אין די צארטע שלאפלידער.

אויך אין די וויגלידער שפיגלען זיך אפ פארשידענע היסטארישע עפאכעס אינגם לעבן פון ״דן אין מזרח איראפע. זי״ דריקן אויך אויס די שטרעבונגען פון פארשידענע שיכטן אין דער ״דישער באפעלקערונג. אזוי, צום ביישפיל, דערציטל אונדז שלום עליכם׳ם „שלאף מיין קינד, מיין טרייסט מיין שיינע״ (ווען דאס פאלק האט באלד אויפגעכאפט אז אפילו איבערגעדיכטעט אין עטלעכע האריאנטן), ווערן די מאמן איבערוואנדערונגען קיין אמעריקע. נאמבערג׳ם „עס רויש, עס ׳אגן שווארצע וואלקנס,״ וידער, דערציילט אונז פון א טאטן וואס איז פארשיקט געווארן קיין סיביר פאר זיינע רעוואלוציאנערע „לידער״. מארים ראזענפעלד׳ם „איך האב א קליינעם ״נגעלע״ שפיגלט אפ דאס טראגיש־שווערע לעבן פון דעם אריבערגעקומענעם אימיגראנט, דעם סוועטשאפ־ארבעטער, אין דער גאל־דענער מדינה, אמעריקע.

הומאריסטישע און סאטירישע לידער:

אינטערעסאנט זיינען די הומאריסטישע און סאטירישע לידער פון דעם ייִדישן ישוב אין מזרח איראפע. זיי שפיגלען אפ דעם געזונטן ווילן צום לעבן פון א ביטער־אונטערדריקטער און פארפאלגטער מינדערהייט. די לידער שליסן אין הומאריסטישע ליבע לידער, ארבעטס לידער, חנעוודיגע שפיל און קינדער לידער (ווי צ.ב.ש. „האב איך א פאר אקסן"), הומאריסטישע לידער פון דלות, און פארשיטע גנבֿים לידער. די סאמען לידער זיינען פול מיט שטיפערישקייט, און געזונטן געלעכטער און ווייזן אן אף דעם געזונטן חוש פון קענען אפלאכן פון זיך אליין. א ליד וואס מאכט חוזק פון דעם בידנעם דלות פון א רבין איז א קליין שטעטל איז דאס ליד „א גנבה."

חסידיש געזאנג:

חסידיש געזאנג פארנעמט א באזונדער ארט אין דעם געוועב פון מזרח אירא־פֿאישן ייִדישן פאלקסליד. מערסטע לידער פון דער חסידישער באוועגונג באשטייען פון ניגונים אן ווערטער, מאנץ מעלאדיעס און ריטמען, אזוי לידער בלויז מיט די אויסדרוקן „אי־אי־אי" „אדער „בים־באם־באם."

חסידיש געזאנג שפיגלט אפ דעם אויפקום אין די ירידה פון א רעליגיעזער באוועגונג בא ייִדן אין דעם 18־טן יאר הונדערט. די חסידישע רבֿים האבן געזוכט אויצוכאפן ניגונים פון צוישן פאלק, כדי זיי אויסצוניצן אין זייערע תפילות און געזאנגען צו דעם אויבערשטן. די רבֿים האבן געגלויבט, אז א טעקסט ווערט פארעלטערט, אבער א ניגון קען לעבן אייביק. דערפאר האט זיך געזאנג אזוי שטארק און בריט אנטוויקלט אין דער חסידישער באוועגונג. און יעדער רבי אין זיין „הויף" פלעגט פארפאסן „זיין" ניגון, לויט „זיין" שטיגער.

חסידיש געזאנג האט אויסגעאיבט א שטארקן איינפלוס אף די מעלאדיעס און ריטמען פון דער מאדערנער ייִדישער פאלקסליד־דער פון פאלעסטינע, און סיי אין געוויסע העברעאישע פאלקסליד־דער פון פאלעסטינע, און סיי אין א צאל ייִדישע פאלקסלידער פון תאוועטן־פארבאנד.

בעת דער ירידה פון דעם חסידיזם אלס א מאסן־באוועגונג זיינען אנטשטאנען אין פאלק א סך אנטי־חסידישע לידער. פארפאסט אממערסטנס פון משכילים, אפיקורסים, מתנגדים און אנדערע, האבן די לידער ביטער אטאקירט די חסידישע רבֿים, וואס האבן געלעבט אין בריסק ראסקאס, בשעת זיערע נאכפאלגער האבן זיך געמאטערט אין ביטערן דלות. די לידער האבן אויך אנגעוויזן אף דער פארגרעבטקייט און פינצטערער אומוויסנדקייט פון דעם דורכשניטלעכן חסיד, וואס האט בלינד־ערהייט געגלויבט אין דעם רבין־ם וואונדער. – (צ.ב.ש. „קום אהער, דו פילאזאף").

פאלעסטינער פאלקסלידער:

אין ארץ ישראל האט דאס מזרח איראפֿאישע ייִדישע ליד זיך אנגעטראפן אן דעם אריענטאלישן ליד, אראבישן ליד, חימנער ליד. נייע לידער, אויסנוצנדיג די פארשיידענע עלעמענטן, זיינען צוזאמענגעהאפטן געווארן. די נייע לידער האבן נאטירלעך געבראכט צום אויסדרוק די שטרעבונגען פון דעם נייעם ישוב און פון די יונגע פיאנערן. אלט און נייַ זיינען צוזאמענגעוועבט געווארן אין לידער פון ערדארבעט, יִם לידער, פאברייק לידער, פאסטוך לידער. דאס ליד „ארצה עלינו," וואס ווערט געזונגען צום מאקט פון די ריטמישע מאנץ־טריט פון דער „חארא פארמאגט נאך די בראקטערישע מעלאדיע־שטריכן פון „אלטן" מזרח איראפֿאישן ליד.

מאוועטיש־ייִדישע פאלקסליִדער:

דאס מאוועטיש־ייִדישע פאלקסליִד איז דער חאמע דירעקטסטער יורש פון די עלעמענטן פון מזרח אייראפּאישן ייִדישן פאלקסליִד. צו די אלטע טראדיציאנעלע פאלקס־געזאנגען, די חסידישע ניגונים, חאבן די מאוועטישע ייִדן פארפאמט נייע טעקסטן. די נייע טעקסטן דריקן אויס זייער זיכער און פרי לעבן איז דעם פיל־פעלקערדיקן ראטנפארבאנד, דערצייל פון דער פרייד און שטאלץ פון פרובסבארער ארבעט, סיי אף דעם לאנד, סיי איז דער אינדוסטריע. זיי באשרייבן דעם נייעם ייִדישן ביִרגער, פאר וועלכן אלע פאכן, אלע פראפעסיעס, אלע שליאכן זיינען איצט אפן. (צ.ב.ש. „מיר פיִערן דעם אקטיאבער יום־טוב" – „אויפן וועג קיין מעוואסטאפּאל").

לִידער פון דער 2־טער וועלט־מלחמה:

אין דער לעצטער וועלט־מלחמה זיינען אומשולדיקע קינדערלעך מאחנווייז אויסגעשאבטן געוואָרן. פון דער שוידער־דערפארונג איז אויפגעקומען א נייַ מאָרט לִיד, פארפאמט פון קינדער וואס האבן זיך ארויסגעראטעוועט פון די נאצים, קינדער וועלכע האבן געלעבט אין וועלדער, וויִ חיִהלעך געיאגטע, וועלכע האבן זיך באהאלטן אין תיילן און געלעבט פון קרימעכצער און וויִלדע גראזן. די „קינדער" לִידער, זיינען א טייל פון דער מאמע לידער וואס זיינען פארפאמט געוואָרן אין די לאגערס, אין די חונגער געטאָס. די קינדער לידער פון דער צווייטער וועלט־מלחמה פאר־מאָגן נאטירלעך ניט די שטריכן פון שפּילעוודיקייט, פון שטיפערישקייט, פון דער אומשולדיקייט פון נארמאלע קינדער. זיי זיינען מער לידער פון אלטע, דערפארע־נע מענטשן, וואס טראָגן זיך ארום מיט דעם פיינלעכן באגאזש פון שוידערלעבע זכרונות. אזא ליד איז „עס לויפן, עס יאָגן די מאשינען".

די טראגעדיע, וואס האט פארשלונגען א דריטל פון אונדזער פאלק אונטער דעם נאצי־זם, האט אויסגעריסן מיטן וואָרצל גאנצע ייִדישע שובים וואס זיינען אלט געווען הונדערטער יאָרן. דער פאשיזם האט אויך צוגעריכט דאס לעבן אף דעם גרויזאמסטן אופן פון איבער 5 מיליאן ייִדן.

מיר, די פארבליבענע ייִדן אין אמעריקע, זיינען דעריבער איצט געוואָרן די ביִרגער פון דעם גרעסטן ייִדישן שטוב אין דער וועלט. זינגען די לִידער פון אונדזער פאלק, זיי אפהיטן, זיי פארשפּרייטן, איז פאר אונדז דעריבער ניט נאָר א גרויסער כבוד און א טיפער נחת רוח, נאָר אויך אן ערנסטע פליכט – א פליכט וויִטער צו צייַן אונדזער ייִדישע קולטור.

ביבליאָגראפיע:

1. „דזשואיש מיוזיק" (אין ענגליש) פון דר. א.ז. אידלזאָן. א געשיכטע פון ייִדישער מוזיק, לויט איר היסטאָרישער אנטוויקלונג.
2. „ייִדישע פאלקסליִדער" – פון פעפער און בערעזאווסקי. איבער 300 לִידער, געזאמלט פון מאוועטן־פארבאנד. 1938.
3. „ייִדישע פאלקסליִדער" – פון י.ל. כהן (געשטארבן 1937). 2 בענדער. ניו יאָרק 1912.
4. „ייִדישע פאלקסליִדער" – פון קינדער – 2 בענדער, געזאמלט אין פוילן. (וואָרשע אין די 20־ער).
5. „ארבעט און פרייהייט" פון שמואל לעהמאן – א זאמלונג ארבעטער און רעוואלוציאנערע לִידער פון דער ערשטער (1905) רוסישער רעוואלוציע. (וואָרשע 1921).
6. „מאנגם אוו זאָאָן" – פון ה. קופערסמיט – 209 פאלעסטינער לִידער (העברעאיש), סיי פאלקסליִדער, סיי פארפאמטע לִידער. ניו יאָרק 1942.

(צען פאלקס לידער)

1.	זי'ן אי'ך מי'ר אפן בענקעלע.	(ליבע ליד)
2.	אט אזו' נ"ט א שנ"ידער.	(ליד פון ארבעט)
3.	שלאף מי"ן קינד, שלאף כסדר.	(רעוו. וי'גליד)
4.	כ'האב א קלי"נעם "נגעלע (מ. ראזענפעלד)	(אמער'קאנער ליד פון ארבעט)
5.	וואכט או'ף (דוד עדלשטאט)	(רעוואלוצי'אנער ליד)
6.	א גנבה	(הומאר'סטי'ש)
7.	שא, שטי'ל, מאך נ'שט ק"ן געראדער.	(אנטי"חסי'די'ש)
8.	ארצה עלינו.	(פאלעסטי'נער)
9.	מי'ר פי"ערן דעם אקטי'אבער יומטוב.	(סאוועטי'ש)
10.	אפן וועג ק"ן סעוואסטאפאל.	(סאוועטי'ש)
11.	עס לו'פן, עס י'אגן די מאשי'נען.	(וועלט מלחמה II)

3) שלאף מין קינד, שלאף כסדר

שלאף, מין קינד, שלאף כסדר,
זינגען זעל איך דיר א ליד,
אז דו מין קינד זעסט עלטער ווערן –
וועסטו ווי׳מן אן אונטערש׳ד׳.

אז דו מין קינד, וועסט עלטער ווערן,
וועסטו ווערן מיט ליטן גליק,
דעמאלט וועסטו געוואו׳ערע ווערן
ווי׳ם היסט ארעם און ווי׳ם היסט רי׳ך׳.

די טי׳ערסטע פאלאצן, די רי׳כסטע היזער
דאס אלץ מאכט דער ארעמאן,
נאר ווי׳סטו ווער עס טוט אי׳ן זי׳ ווא׳ינען –
נאר ני׳שט ער, נאר דער רי׳כער מאן׳.

דער ארעמאן ער ווא׳ינט אין קעלער
דער ווי׳לגאטס רי׳נט אי׳ם פון די׳ ווענט –
דערפי׳ן באקומט ער א רעמאטן פעלער
אי׳ן די׳ פי׳ם און אין די׳ הענט׳.

4) כ׳האב א קליינעם ינגעלע

1. כ׳האב א קליינעם ינגעלע,
א זי׳נעלע גאר פי׳ן,
ווען איך דערזע אי׳ם, דאכט זיך מי׳ר,
די׳ גאנצע וועלט אי׳ז מי׳ן׳.

2. נאר זעלטן זעלטן זע איך אי׳ם,
מין שי׳נעם ווען ער וואכט,
איך טרעף אי׳ם אי׳מער שלאפנדי׳ק
איך זע אי׳ם נאר באנאכט׳.

3. די׳ ארבעט טרי׳בט מי׳ך פרי׳ ארו׳ם
און לאזט מי׳ך שפעט צורי׳ק,
א פרעמד אי׳ז מי׳ר מי׳ן אי׳גן ווי׳ב
מי׳ן אי׳גן קי׳נד׳ם א בלי׳ק׳.

5) וואכט אויף!

דוד עדלשטאט

וי לאנג א, וי לאנג וועט איר בלײבן נאך שקלאפן
און טראגן די שענדלעכע קײט?
וי לאנג וועט איר גלענצענדע רײכטימער שאפן
פאר דעם, וואס בארויבט אײער ברויט?!

וי לאנג וועט איר שטיין אײער רוקן געבויגן,
דערנידעריקט, הימלאז, פארשמאכט?!
עס טאגט שוין! וואכט אויף און צעעפנט אײערע אויגן!
דערפילט אײער אײזערנע מאכט!

קלינגט אומעטום אין די פרײהײט־גלאקן!
פארזאמלט מיט לײדנדע קנעכט!
און קעמפט באגײסטערט, און קעמפט אומדערשראקן
פאר אײערע הילעקע רעכט!

6) א גנבה

צוזינג:

ביי מיין רביין איז געוועזן,
איז געוועזן ביי מיין רביין,
ביי מיין רביין איז געוועזן – א גנבה!

1. זיבן העמדער וי די בעכער,
דרײ מיט לאטעם, פיר מיט לעכער,

(צוזינג)

2. זיבן לײכטער וי די בערן –
דרײ אן פים און פיר אן ערן.

(צוזינג)

3. זיבן הענער וי די ציגל –
דרײ אן שנאבלען פיר אן פליגל.

(צוזינג)

4. זיבן טעכטער וי די מאמעס –
דרײ אן צײן און פיר אן יאמלעס.

(צוזינג)

-ophra-16

7) שא, שטיל, מאכט נישט קיין געזודער

זינג:

שא, שטיל, מאכט נישט קיין געזודער,
דער רבי גיט שוין טאנצן זידער,
שא, שטיל, מאכט נישט קיין געזאלד
דער רבי גיט שוין טאנצן באלד.

1. און אז דער רבי טאנצט,
טאנצן דאך די זענט,
לאמיר אלע פליעסקען מיט די הענט.

(צוזינג)

2. און אז דער רבי טאנצט,
טאנצט דאך מיט דער טיש -
לאמיר אלע טופען מיט די פיס.

(צוזינג)

3. און אז דער רבי זינגט
דעם הילגן נגון
בליבט דער שטן א טויטער ליגן.

(צוזינג)

8) ארצה עלינו

(ארצא אלינו)

ארצה עלינו (6) (ארצא אלינו)

כבר חרשנו (קוואר כארשנו)
וגם זרענו (וועגאם זאראנו)

אבל עוד לא קצרנו
(אוואל אד לא קאצארנו)

(מיר זינען ארויפגעקומען צו אונזער
לאנד. מיר האבן געאקערט און אויך
פארזיט. אבער מיר האב נאך ניט
געשניטן...)

9) מיר פיערן דעם אקטיאבער יום טוב

1. מיר פיערן דעם אקטיאבער יום טוב,
עם פאלט דער ערשטער שני,
מיר האבן פאר קיינעם קיין מורא ניט
עם פירט אונז די פארטי.

צוזינג: (טרא־לא־לא־לא־לא־לא־לא־)

2. מיר פיערן דעם אקטיאבער יום טוב,
אלע פון קליין ביז גרויס,
און אונזערע שונאים אף צו להכעס
גיען מיר אלץ פארויס.

(צוזינג)

3. מיר די שלאגלעך פון די שאבטעס
גיען האנט אין האנט,
טויזנטער טאנצן קוילן
גיבן מיר דעם לאנד.

(צוזינג)

4. דאם לעבן איז געווארן בעסער,
דאם לעבן איז געווארן פרילעך,
גיי איך מיר א טאנצל
מיט מיין טראקע מידלעך.

(צוזינג)

10) אז מען פארט קיין סעוואסטאפאל

אז מען פארט קיין סעוואסטאפאל,
איז ניט וויט פון סימפעראפאל
דארטן איז א מטאנציע פארן.
ווער דארף זוכן נייע גליקן,
ס'איז א מטאנציע אן אנטיקל
איז זשאנקויע־זשאן־זשאן.

1. צוזינג: הי, זשאן, הי זשאנקויע,
הי זשאנוויל, הי זשאנקויע,
הי זשאנקויע זשאן־זשאן.

ענטפערט ידן אויף מיין קשיא,
וואו'ז מיין ברודער וואו'ז אבראשע,
ס'גייט בא איהם דער טראקטאר וויא באן.
די מימע לאפ בא דער קאסילקע,
בילע בא דער מאלאטעלקע
און זשאנקויע־זשאן־זשאן.

2. (צוזינג)

ווער זאגט, אז ידן קאנען נאר האנדלען,
עמן פעטע זיך מיט מאנדלען —
נאר ניטט זיין קיין ארבעטסמאן.
דאם קאנען זאגן נאר די שונאים,
ידן שפיט זיי אן איין פנים!
טיט א קוק אף זשאן־זשאן.

3. (צוזינג)

wph40-16

11) מ׳לו׳פן מ׳׳אגן די מאשינען

1. מ׳לו׳פן מ׳׳אגן די מאשינען
אוך עם פ״פט דער צוג,
מ׳ר פאר׳אגטע ז׳יצן דר׳נען
מ׳ש׳קט אונז צו דעם בוג.

2. דאָרטן וואו דער בר״טער דנ׳עמטער
ש׳קט אַ גרוס אונז צ׳,
פון מ״ן מאמען פון מ״ן שוועסטער
וואו ז״ זינען שו׳ן דאָ.

3. דאָרטן האָבן אונז באגעגנט
הונגער קעלט אוך נו׳ט,
אין דער ו׳׳מטער אוקראי׳נע
דאָרט רעגירט דער טו׳ט.

4. לאנג דער שטורעם וועט ני׳ט דו׳ערן,
ענדיגן וועט ז׳ך דער קריג,
ו׳׳דער וועט די זון אונז שי׳נען
אוך פאר אונז דער ז׳יג.

copies - 16